

льне впровадження принципу «верховенство права» буде запорукою побудови правової, демократичної, соціальної держави, формування розвиненого громадянського суспільства.

Науковий керівник: к.ю.н., доц., доктор права УВУ, завідувач кафедри теорії та історії держави і права ЗУНУ, Заслужений юрист України, Кравчук Микола Володимирович.

Список використаних джерел:

1. Андрощук С. Принцип верховенства права: визначення, співвідношення із суміжними поняттями, особливості законодавчого закріплення та реалізації. *Юридичний журнал* № 11. 2005.
2. Кравчук М. В. Проблеми теорії держави і права (опорні конспекти): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 3-тє вид., змін. й допов. Тернопіль: Екон. думка, 2016. 420 с.
3. Кравчук М. В. Теорія держави права (опорні конспекти): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Вид. 3-є, переробл. й доповн. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 524 с.
4. Музика І. В. Принцип верховенства права: сучасний погляд на проблему крізь призму кантівського праворозуміння. *Проблеми філософії і права*. 2008-2009. Т. УІ-УІІ. С. 112-116.
5. Головатий С. П. Верховенство права: юридичний принцип, який в Україні офіційно визнано та який має діяти. *Українське право*. 2006. №1. С. 85-90.

ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ДЕОНТОЛОГІЧНА НОРМА ПОВЕДІНКИ

КРАВЧУК Валентина Миколаївна,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу юридичного факультету Західноукраїнського національного університету (м. Тернопіль)

Актуальною нині в Україні проблематикою є доброчесність як представників юридичних професій, так і загалом осіб, які наділені повноваженнями з реалізації державної влади, адже якість влади визначається і гарантується якістю особистостей, які її здійснюють. Усі останні реформи у сфері функціонування органів публічної влади розпочиналися з утвердження ідеї, що для становлення дієвої системи державного управління потрібні не тільки професійні, але й доброчесні державні службовці.

Як один із принципів державної служби доброчесність у Законі «Про державну службу» розтлумачується як «спрямованість дій державного службовця на

захист публічних інтересів та відмова державного службовця від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень» [1]. Такий законодавчий підхід до визначення поняття доброчесності, на наш погляд, є де-що звуженим, достатньо формальним.

Доброчесність є вимогою до моральності і дотримання етичних норм, відповідність особи морально-етичним якостям. Доброчесність, як вказав В. Бігун, — «об'єктивована особистісна чеснота» [2, с. 45]. Сучасний розвиток концепції громадянського суспільства передбачає, що таке суспільство має бути справедливим і доброчесним, отже доброчесними мають бути не тільки представники публічної влади, а всі члени суспільства. Доброчесність, на наш погляд, є бажанням людини робити правильні вчинки з позицій моралі, совісті та здорового глузду, дотримуватися моральних цінностей. Бути доброчесним значить, в першу чергу, бути порядним, людяним, справедливим.

Доброчесність розкривається у поєднанні двох аспектів – зовнішнього і внутрішнього. Зовнішній – видимий і може бути промоніторений з боку громадськості, адже полягає у стилі, способі життя, вчинках особи. Внутрішній передбачає моральну і ментальну цілісність особи, що і визначає її поведінку, її рішення і позиції. Як вказує С. Глущенко, доброчесністю є морально-етичний фундамент, який визначає межу і спосіб поведінки особи, що ґрунтується на принципах добровідносин із громадянами, суспільством та державою, а також чесності у способі життя, виконанні професійних обов'язків та розпорядженні матеріальними ресурсами [3, с. 78].

Якщо ж говоримо про представника публічної влади, то доброчесність передбачає і дотримання моральних принципів та етичних норм, і здатність посадової особи ухвалювати збалансовані й справедливі за змістом рішення, попри будь-який зовнішній тиск. М. Савчин підкреслює, що доброчесність є моральна цілісність особи, яка полягає у «здатності розважливо і розсудливо з'ясовувати всі істотні обставини справи, належним чином поєднувати фактичний і юридичний склад, давати належну аргументацію рішень, які мають бути засновані на повазі до гідності та прав людини» [4, с. 14].

Доброчесність, її зовнішній критерій, – це норма поведінки як в родині, так і в колективі, громаді, суспільстві.

Норма поведінки – це певне ідеальне уявлення, існуючий стандарт або середньостатистичний показник, у співставленні з яким можна визначити ступінь її досконалості чи прийнятності. Кожна норма має свої показники та характеристики, а все те, що не відповідає показникам є відхиленням від норми (девіантною поведінкою). Отож, для визначення норми поведінки потрібно встановлювати змістові показники. З цією метою для працівників органів публічної служби ухвалюються етичні та дисциплінарні акти (кодекси, правила, статuti), які є головним інструментом зміцнення їх доброчесності.

Кодекс етичної поведінки працівників Національного агентства з питань запобігання корупції, мабуть, найдетальніше визначає зміст поняття «доброчесність» у нормативному плані. Так, цей акт визначає такі складники, показники доброчесності, як: 1) чесність, моральність та добропорядність; 2) неприпустимість використання державного майна в особистих цілях;

3) раціональне і дбайливе використання державної власності, постійне підвищення ефективності її використання; 4) неприпустимість використання службового становища в особистих (приватних) інтересах чи в неправомірних особистих інтересах інших осіб, у тому числі використання свого статусу та інформації про місце роботи з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб; 5) недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів, повідомлення безпосереднього керівника про наявність конфлікту інтересів; 6) нерозголошення та невикористання інформації, що стала відома у зв'язку з виконанням своїх службових повноважень та професійних обов'язків, у тому числі після припинення своєї діяльності (крім випадків, установлених законом); 7) недопущення надання будь-яких переваг і виявлення прихильності до окремих фізичних та юридичних осіб, громадських і релігійних організацій [5]. Хоч цей перелік і не є вичерпним та може розширюватися залежно від специфіки функціональних повноважень і особливостей професійної діяльності особи, все ж вважаємо, що його можна брати за основу для детального визначення змісту доброчесності у всіх етичних кодексах та правилах.

Доброчесну поведінку забезпечують раціональні, матеріальні й емоційні стимули, які поєднують зовнішні стимули, засновані на прийнятих правилах і принципах, із внутрішніми стимулами, заснованими на цінностях, що посилюють мотивацію. Тож для стимулювання доброчесності варто передбачати не лише заходи відповідальності за її порушення, превентивні заходи, але й матеріальні та моральні заохочення.

Таким чином, доброчесність є нормою поведінки людей у громадянському суспільстві і деонтологічною вимогою до поведінки осіб, які є представниками публічної влади. Так утверджуються спільні цінності і формується довіра до влади і повага до публічних осіб. Змістові показники доброчесності публічних осіб мають визначатися в етичних та дисциплінарних кодексах, диференційовано до специфіки функціональних повноважень і особливостей професійної діяльності, і забезпечуватися превентивними та примусовими заходами, а також матеріальними та моральними заохоченнями.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. Редакція від 10.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19?find=1&text#Text>
2. Бігун В. Основи правосуддя (Термінологія. Філософія. Практика). Київ: Інтерсервіс, 2020. 200 с.
3. Глуценко С. Новели судової реформи: поняття професійної етики та доброчесності в контексті кваліфікаційного оцінювання судді (кандидата на посаду судді). *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2016. № 6. С. 70–83.
4. Савчин М. Moral integrity (моральна цілісність, доброчесність) суддів як складова правової держави. *Слово Національної школи суддів України*. 2019. № 2 (27). С.6–22.
5. Кодекс етичної поведінки працівників Національного агентства з питань запобігання корупції, затверджений Рішенням Національного агентства з питань

запобігання корупції 17 травня 2019 року № 1382. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0625-19#n29>

